

T. LUCRETII CARUS, DE REORUM NATURA, EDIDIT J. MARTIN, LIPSIÆ 1853

LUCRETII DE REORUM NATURA

[44-49. 62-103

omnis enim per se divum natura necessas
immortali aëvo summa cum pace fruatur
semota ab nostris robis seiunctaque longe;
nam privata dolore omni, privata periculis,
ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
nec bene promeritis capitur nec tangitur ira.
Humana ante oculos foede cum vita iaceret
in terris oppressa gravi sub religione,
quae caput a caeli regionibus ostendebat
horribili super aspectu mortalibus instans,
primum Graius homo mortalis tollere contra
est oculos ausus primusque obsistere contra;
quem neque fama decem nec fulmina nec minitanti
murmure compressit caelum, sed eo magis acrem
invitat animi virtutem, effringere ut artem
naturae primus portarum claustra cupiret.
ergo vivida vis animi pervicit et extra
processit longo flammantia moenia mundi
atque omne immensum peragravit mente animoque,
unde refert nobis victor quid possit oriri,
quid noqueat, finita potestas denique cuique

40 = II 651 Non. p. 252, 39 Iac. lib. 1 (A² E; lib. 11 L¹ A²):
p. 408, 23 (libro non citato) || 62sq. Non. 314, 30; 379, 12; 327, 2 ||
64 Iact. inst. 3, 27, 10 quae sese a caeli regionibus ostendebat ||
65 cf. Serv. Aen. 8, 187; Isidor. et. 8, 3, 7 || 66sq. — ausus] Non.
411, 2 s. v. tendere; cf. Verg. Aen. 2, 405 || 70sq. effringere — cupi-
ret] Non. 506, 36; Prisc. 10, 6 (I 499, 8); Mico de prim. syll.
[Münch. Mus. I (1913) 146, 29sq.] || 75sq. — noqueat] Non.
381, 29

44-49 — p. 646-651: vacant adscr. L. i. m. secl. Mar. tuentur
Bignone, lib. d. fil. cl. 47 (1919) 423 et Bail. II lac. post 43
cum Luchm. statuta, Regenbogen, Lukr. (1932) 67, Friedländer;
cf. Martin 37sq. || 44 omnes O¹ || 46 semotaque O || 50-61 post
135 transposui cf. Martin 40-42; secl. 14-49 v. continuos Boeckh.
hoc ordine: 62-101. 136-145. 153. 59-61. [102-103]. 104-183. 146sq. ||
63 religioni O¹ religioni Q¹ G || 65 immortalis F || tollere] tendere
Non. || 68 lana Beatt. || 70 virtutem animi FL || effringere Prisc.
ABL i. m. perfurigare Non. confurigare O² Q¹ J frangere O² ||
71 torrarum Prisc. || cupiret Non. Prisc. O² B cuperet O² Q¹ G ||
al videret ss. O || 74 omnem O¹ Q¹ G || mentoque Q¹ G || 75-77
= 594 596 || 76sq. — 5, 89sq. 6, 65sq.

qua nam sit ratione atque alte locumque haerens,
quare religio pedibus subiecta vicissim
opertitur, nos exaequat victoria caelo.

Illud in his rebus vereor, ne forte rearis
impia te rationis inire elementa viamque
irudgredi sceleris. quod contra saepius illa
religio peperit scelerosa atque impia facta.
Aulide quo pacto Triviai virginis aram
Iphianassai turparunt sanguine foede
ductores Danaum deloceti, prima virorum.
cui simul infula virgineos circum data compus
ex utraque pari malarum parte profusasi,
et maestum simul ante aras adstare parentem
sensit et hunc propter ferrum celare ministros
aspectuque suo lacrimas effundere civis,
muta motu terram genibus summissa petebat.
nec miserae prodesse in tali tempore quibat,
quod patrio princeps donarat nomine regem;
nam sublata virum manibus tremibundaque ad aras
deductast, non ut sollemni more sacrorum
perfecto posset claro comitari Hymenaeon,
sed casta incesto nubendi tempora in ipso
hostia concideret mactatu maesta parentis,
exitus ut classi felix faustusque daretur.
tantum religio potuit suadere malorum.

Tutemet a nobis iam quovis tempore vatum
terroloquis victus dictis desciscere queres.

102 Prob. de ult. syll. (GL IV 262, 34); Ed. Sang. p. 10 || 93 Iact.
inst. 1, 21, 14 || 94 Triviai v. a.] Consent. GL V 389, 35 || 94sq. Prisc.
7, 3 (285, 10 H) || 92 Schol. Veron. Verg. Aen. 12, 718 (Serv. III 2,
450 Phil.) || 101 Iact. inst. 1, 21, 14 || 102 Serv. Aen. 4, 696; Prisc.
12, 23 (I 591, 11 H)

77 quantum O¹ Q¹ G || cf. 596 || aliter minus Q¹ G || 83 ac Q¹ G ||
84 triviali Prisc. Consent. triviali Q¹ G triviali at O¹ || triviali ad
(erat. L) O² J || 85 Iphianassai Prisc. O² Iphianassa O¹ Q¹ G Iphi-
anassae J || 86 dilecti Q¹ G || 87 comptos O¹ || 92 potuit Schol.
Veron. || 95 aram Q¹ G || 99 mactatum O¹ || 100 classis O¹ ||
102 quovis Serv. Prisc. O² J quovis O¹ Q¹ G || 103 || terrificis ss. O² ||
disciscere Q¹ disciscere Q² discere G

quippe etenim quam multa tibi iam fingere possunt
 somnia, quae vitae rationes vertere possint
 fortunasque tuas omnis turbare timore!
 et merito; nam si certam finem esse viderent
 aerumnarum homines, aliqua ratione valerent
 religionibus atque minis obsistere vatun.
 nunc ratio nulla est restandi, nulla facultas,
 aeternas quoniam poenas in morte timendum.
 ignoratur enim quae sit natura animai,
 nata sit an contra nascentibus insinuetur
 et simul intereat nobiscum morte dirempta
 an tenebras Orci visat vastasque lacunas
 an pecudes alias divinitus insinuet se,
 Ennius ut noster cecinit, qui primus amoeno
 detulit ex Helicone peronni fronde coronam,
 per gentis Italas hominum quae clara clueret;
 etsi praeterca tamen esse Acherusia iempla
 Ennius aeternis exponit versibus edens,
 quo neque permaneant animae neque corpora nostra,
 sed quaedam simulacra modis pallentia miris;
 unde sibi exortam semper florentis Homeri
 commemorat speciem lacrimas effundere salsas
 coepisse et rerum naturam expandere dictis.
 quae propter bene cum superis de rebus habenda
 nobis est ratio, solis lunaeque meatus
 qua fiant ratione, et qua vi quaeque gerantur
 in terris, tunc cum primis ratione sagaci
 unde anima atque animi constet natura videndum,
 et quae res nobis vigilantibus obvia mentes
 terrificet morbo adfectis somnoque sepultis,

107 Non. 205, 8 | 111 Serv. Aen. 11, 230 | 119 Ed. Sang. p. 10 |
 121 Maer. sat. 6, 1, 49; Schol. Bern. ad Verg. georg. 1, 477 | 124 sem-
 per fl. Homeri] Donat. Ter. Andr. 175 (I 86, 19 Wessner)

104 iam] me QG | possunt Mar. possum Q | 111 ponas Q¹G |
 timendumst Orelli | 114 perempta Orelli. | 117 noster et primus
 inter ss mul. QG | 121 edens] eidem Lachm. | 122 permanent
 Pol. perveniant Mar. | 123 om. QG | 124 exortum ABL |
 125 et fundere QG | 126 coepisse et Q²ABF coepisset OQ¹GJ |
 130 tum BCF sed cf. 3, 710; 6, 250 | 131 ~ 4, 121 | 132sq. ~ 4, 33sq.

cernere uti videamur eos audireque coram,
 morte obita quorum tellus amplectitur ossa.
 Quod super est, vacuas auris animumque sagacem
 semotum a curis adhibe veram ad rationem,
 ne mea dona tibi studio disposita fidei,
 intellecta prius quam sint, contempta relinuas.
 nam tibi de summa caeli ratione deumque
 dissorere incipiam et rerum primordia pandam,
 unde omnis natura creet res, auctet alatque,
 quoque eadem rursum natura perempta resolvat,
 quae nos materiem et genitalia corpora rebus
 reddunda in ratione vocare et semina rerum
 appellare suemus et haec eadem usurpare
 corpora prima, quod ex illis sunt omnia primis.
 Nec me animi fallit Graiorum obscura reperta
 difficile illustrare Latinis versibus esse,
 multa novis verbis praescortim cum sit agendum
 propter egestatem linguae et rerum novitatem;
 sed tua me virtus tamen et sperata voluptas
 suavis amicitiae quemvis efferre laborem
 suadet et inducit noctes vigilare serenas
 quacrentem dictis quibus et quo carmine demum
 clara tuae possim praepandere lumina menti,
 res quibus occultas penitus conviscere possis.
 hunc igitur terrorem animi tenebrasque necessest
 non radii solis neque lucida tela diei
 discutiant, sed naturae species ratioque.]

134sq. Maer. sat. 6, 1, 48 | 50 Schol. Veron. ad Verg. georg. 3, 2
 (Serv. 1112 p. 408, 12 Thilo) | 51—57 Sen. ep. 95, 11 | 141 cf.
 Caton. dist. 3, 6, 2 quemvis sufferre laborem | 147 Maer. Victorin.
 GL VI 221, 10

131 ut QGJ | 50—61 huc transposui, cf. ad v. 14sq. | 50 est FL
 est ut O¹QG est quaeso AB est Memmi Sauppe est Gai Diels
 est et tu Plasberg est, tu da Schadewaldt | vacuas aures animum-
 que sagacem Schol. Veron. vacuas aures OQG vacuas aures mihi
 Memmius et te FL vacuas mihi Memmius aures AB cf. 4, 912 |
 57 quoque eadem rursum Sen. | 133 verbis O²QG²ABFL i. m.
 versibus O¹L om. G¹ | 139 egestarum Q¹ | 141 quamvis Q¹G |
 proferre FL i. m. sufferre It. | 146—148 = 2, 59—61; 3, 91—93;
 6, 39—41 | 147 radiis QG